

Písničky pro děti

„Jsem si jistý, že prostor pro dětské písně je, a kdyby se mi někdy podařilo jej nějak obohatit, moc by mě to těšilo.“
(Michal Horáček)

TEXT: JOSEF VLČEK

Tři čuníci, foto: Warner Music

V domě v jedné z vedlejších ulic Prahy 3 se každý týden schází malý oddíl Vlčata. Není na něm nic výjimečného, snad jen to, že jejich vedoucí ráda zpívá a svou lásku ke zpěvu přenesla na partu devíti až desetiletých dětí. A ty zpívají s takovým gustem, že je to slyšet až na ulici. Cože to zpívaly minulý týden? Svěrákovy a Uhlířovy písně Dělání a Když se zamiluje kůň, Redlovu Sbohem, galánečko, Nohavicův evergreen Tři čuníci a další zvířecí hit – Máme rádi zvířata. Dojímaně vyzněla z Anděla Páně II známá Modlitba. Jožin z bažin se moc nepovedl, zato závěrečnou Mašinku s nadšeně zazpívaným veršem „veze samý vožralý“ zvládla děcka na jedničku. Mezitím jim sama vedoucí zazpívala Pokáčovu Kočku. Tak tohle jsou písničky pro děti? A existují vůbec písničky pro děti?

Všimli jste si? Ani jedna lidová písnička! Před padesáti nebo šedesáti roky

by oddíly tehdejších jiskřiček zpívaly víceméně jen lidovky. Civilizační tlak odsunul lidové písně na vedlejší kolej. Možná proto, že obsahují slova, která se jen těžko vysvětlují. Co je to kalamajka? Co to znamená „piecku nezručaj“? Možná také proto, že nejsou tak přímo dostupné v elektronických médiích jako dřív. Nebo proto, že pedagogové jsou provázaní s jinou hudbou.

Jiným důležitým hlediskem pro porozumění světu dětských písní jsou věkové kategorie. Úplně jiné písničky poslouchají předškolní děti, jiné žáci páté třídy a o tom, jak rychle se mění vkus ve věku puberty, se dají psát diplomové práce. Rozhlasové výzkumy už od poloviny 90. let považují za klíčový věk hudební recepce dvanáct let. V tomto věku si dítě začíná volit svou hudbu. Přestane poslouchat hudbu nebo rozhlasovou stanici vybíranou rodiči, přestává ho zajímat, co slyšelo ve škole nebo v oddíle, a začne si vybírat „dospělou muziku“ podle svého vkusu. V posledních letech, především díky internetu, se tato hranice pozvolna snižuje. Ve Spojených státech se už v 70. letech mluvilo dokonce o věku devíti let! Například Kiss byli ve svých začátcích některými publicisty vnímáni jako dětská skupina.

Děti rovněž vnímají populární hudbu ve spojení s vizuálními vjemy. Konec konců, právě Kiss jsou toho příkladem. A důležitou roli v dětském vkusu hraje příběh. Proto i když je výjimek víc než dost, intenzivněji je oslovují písně, které jsou součástí dětských filmů nebo videoklipů. Ostatně, v oblasti filmového umění se svět moderních dětských písní zrodil.

Začátek dětské pop-music

Kořeny dětského filmového popu najdeme ve 30. letech. Tehdy se objevily dva klíčové filmy, které celý směr nastartovaly. O prvním z nich není pochyb – Disneyho Sněhurka a sedm trpaslíků pochází z roku 1937. První celovečerní animovaný film přinesl bohatou hrst písniček, které jsou přístupné dětské duši.

Druhý titul bude možná překvapením. Ruské zfilmování románu Julese Verna

Obal CD Hodina Zpěvu

Děti kapitána Granta, které vzniklo zhruba rok před Sněhurkou a obsahovalo dvě písně skladatele Isaaka Dunajevského (Píseň veselých dětí a Kapitánskou), patří k nejlepším ruským filmům vůbec. Zvláště na poválečné české tvorbě pro děti se výrazně podepsalo. Napodobenin Dunajevského písní se skrytým agitačním obsahem najdeme ještě na

začátku 60. let víc než dost. Pamětníci si třeba připomenou, že „u řeky, u říčky, třepotá se prapor, stojí u té říčky pionýrský tábor. To je přece správná věc, pionýrský tábor“.

Ve svých základních rysech byla ale česká dětská filmová tvorba 50. let o mnoho jemnější než její ruský vzor. Nepochybně se na tom podepsali klasici české poezie od Josefa Václava Sládka po Jaroslava Seiferta a Františka Hrubína, kteří se alespoň po určité dobu věnovali básním pro děti. Jen málokdo si například všimne, že většinu písní, které složil pro *Pyšnou princeznu* (1952) Dalibor C. Vačkář, otextoval právě František Hrubín.

Děti jdou do popu

Tradice písniček z dětských filmů pokračovala ještě v 60. až 80. letech. Poprvé v nich dochází k prolnutí populární hudby s dětskou písní. Máme tu Václava Neckáře a Helenu Vondráčkovou v *Šíleně smutné princezně* (*Miluju a maluju*, 1968), Jiřího Korna v *Honza málem králem* (*Svítlí, svítí slunce*, 1977) nebo alespoň ve zvukové podobě Karla Gotta ve *Třech oříšcích pro Popelku* (*Kdepak, ty ptáčku, hnízdo máš*, 1973).

Právě na pohádkových filmech, ale třeba i v televizních dětských pohádkách si uvědomujeme, že tento typ tvorby je sice primárně určen pro děti, ale většinou ho akceptují i jejich rodiče. Můžeme tedy mluvit spíš než o písničkách pro děti o písničkách rodinného charakteru. Mnohé z takových písniček se navíc vynořují v retro vlnách – zůstávají se svými příjemci i v dospělosti. Typickým příkladem je ústřední melodie Karla Svobody z *Tří oříšků pro Popelku*, která se v provedení Ivet Bartošové z roku 1998 proměnila z původní instrumentálky v píseň, která dnes v cílové skupině původních příjemců písně dosahuje v textech až osmdesátiprocentní oblíbenosti ve věkové skupině 35–55 let.

Úspěšné filmové písničky upozornily ještě na další důležitý rys dětských písní. Když se vydaří, tak jako se povedlo Zdeňku Svěrákovi a Jaroslavu Uhlířovi *Není nutno ve Třech veteránech* (1983), děti jsou nejen pasivními příjemci, ale mohou se stát i aktivními interprety, podobně jako v případě onoho

Jiří Suchý a Jitka Molavcová, foto: Irena Zlámalová (Supraphon)

žičkovského oddílu vlčat. Pro dětskou písničku je to nejvyšší vyznamenání. A pro autory taktéž. Trefit se do dětského vkusu není snadné. V jednom z nedávných interview se toho dotkl Jan Vodňanský: „Někdy jsme byli sami překvapeni, jak děti dávaly přednost tomu, co jsme původně tipovali, že bude pro dospělé, a též naopak.“

Dětské televizní orgie

To, co v 30. až 70. letech znamenal pro dětskou písničku film, nahradila ještě ve větší míře u nás od 60. let televize. Nešlo jen o dětské pohádky. Písničky určené dětem se objevovaly i v dalších specializovaných pořadech, ať už to byly různé dětské kluby, nebo večerníčky. A právě ty s sebou přinesly široký záběr písniček, které se mezi dětmi ujaly. My jsme *Žáci 3. B* (1976) nebo *Zoologická zahrada* je jen slabá náhrada (1988) mají své pokračovatele i v polistopadovém období. Stejně dobře zafungovaly například písně *Tam, kde jasně svítí světlušky* (1995) nebo *Či a či a čičiči*, jsou to kluci kočičí (2000).

Když se podíváme na ty nejoblíbenější večerníčkové skladby, dojde nám,

že jejich úspěšnost je dána stručností (mnohé z nich mají méně než minutu), přehledností a srozumitelností textu, jakož i snadno zapamatovatelnou melodií a smyslem pro jazykový humor. Stává se, že jedno jediné slovo nebo vtipný rým dokážou skladbu dětem přiblížit. Děti ve svých písních milují nonsensy, parodie, jazykolamy nebo místy možná i nesrozumitelné slogany.

Jestli ovšem tyto triky zaberou, to je mezi nebem a zemí, přesně jak už to naznačil Jan Vodňanský. Vzpomeňme si na Suchého *Malé kotě*. Od první chvíle to byla jasně rodinná písnička, i když s lepším výsledkem u dospělých než u dětí. Na druhou stranu si připomeňme (pro nás dospělé) jeden z nevtipnějších překladů Jiřího Suchého, populární americkou zlidovělou dětskou píseň *The Laughing Policeman*, již zpívala Jitka Molavcová jako *Cha-cha*. Vzdor dětem na míru šitému rýmu „šimla všimla“ nemá skladba takový ohlas, jaký by si zasloužila. A zase naopak, další Suchého píseň *Máme rádi zvířata* z roku 1970 zabírá bezpečně dodnes a je potěšením sledovat děti, s jakým gustem rýmují „srst – prst“.

→

Jiným zdrojem, který měl přispět ke vzniku nových písní pro děti, bývaly televizní autorské soutěže. Podobně jako u soutěží písní pro dospělé se jim nejvíce dařilo v 60. a 70. letech. Ale ani z tehdejšího hlediska nepřinášely zázračné výsledky. Na soutěž Hledáme písničky pro děti z roku 1965 si vzpomeneme jen díky vítězné písničce Ztratila Lucinka bačkorku s kouzelným nekonečným textem Zdeňka Borovce.

ale dodnes fungujícím milníkem české populární hudby pro nejmenší děti.

Stejně důležitou roli jako Dáda hráli ve světě dětské písně mezi roky 1995 a 2005 Maxim Turbulenc. Přišli s jednoduchým principem – převáděli nejoblíbenější dětské písničky od lidových po ty nejmodernější do co nejvíce simplifikovaného diskotékového rytmu. Není to tedy původní autorská tvorba, ale na každém dětském večírku se můžeme

malé děti, a to zase netrvá tak dlouho“.

Folk v letech 70. a 80. ale jistou inspiraci dětem přinesl. Najdeme ji například u Petra Lutky, Vladimíra Mertý a velmi výrazně třeba u Karla Plíhala. Ve většině případů však šlo o „jakoby dětské písně pro dospělé“. Naproti tomu nejslavnější Hutkova píseň Náměšť, která určitě nebyla zamýšlena pro děti, patří svým pozitivním poselstvím dodnes k úplně nejoblíbenějším písním věkového segmentu kolem dvanácti let.

Kašpárek v rohlíku, foto: archiv Kašpárka v rohlíku

Košické studio Československé televize přišlo v 70. letech s hodinovým autorským písňovým seriálem Zlatá brána. Pro většinu českého publika to byla jen vycpávka programu, ale na Slovensku byl prý po celých dvacet let ohlas až nečekaný. Však také na pořadech pracoval výkvět slovenských skladatelů a textařů.

A ještě jedna televizní záležitost by v historii české dětské písně měla být zmíněna. Dáda Patrasová. Zpěvačka a herečka, vnímané kritiky s velkým despektem, lze vyčíst mnohé, ale album Pasu, pasu písničky (1988) s texty Ondřeje Suchého, Ivana Mládka a Zdeňka Svěráka je nespravedlivě pohrdavě přehlíženým,

přesvědčit, že jejich nahrávky zabírají dodnes.

Druhý proud

Dětské písničky byly významnou součástí amerického folkového revivalu. Základním kamenem tohoto trendu bylo legendární album Petea Seegera American Folk Songs For Children z roku 1953. U nás dětský prvek folkového revivalu přišel o hodně později, protože písničkáři jako forma alternativní kultury řešili jiné problémy než písně pro děti. Jistý americký skladatel kdysi řekl, že „dětské písně se nejlépe píšou v době, kdy máte

Základní kameny písničkářského proudu popěvků pro děti přišly až po listopadu 1989. První takovou deskou bylo album Petra Skoumala Kdyby prase mělo křídla (1991), složené většinou ze zhudebněných veršů Emanuela Frynty (1923–1975).

Základní kameny písničkářského proudu popěvků pro děti přišly až po listopadu 1989. První takovou deskou bylo album Petra Skoumala Kdyby prase mělo křídla (1991), složené většinou ze zhudebněných veršů Emanuela Frynty (1923–1975). Nicméně i další Skoumalovy dětské nahrávky s texty básníků Pavla Šruta a Jana Vodňanského mají své nepochopitelné kouzlo hravého humoru.

Dalším základem české dětské písničkářské klasiky je Nohavicovo album Tři čuníci (1994), které je modelem pro jeden z klíčových typů písní pro nejmladší generaci. Zvířata a zvířátka se výrazně prolínají všemi vlnami žánru. Zabírají vždycky – od předškolních dětí až po pubertu. Tři čuníci dovedli zvířecí tematiku k dokonalosti.

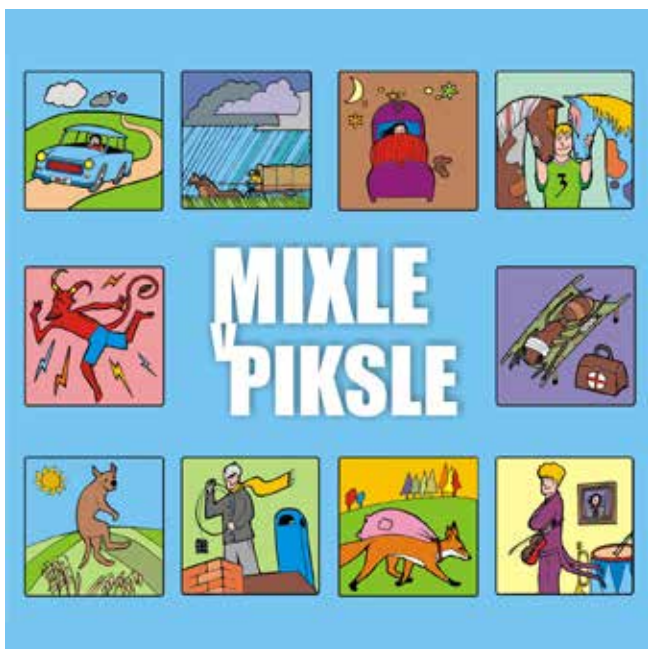
V průběhu posledních třiceti let se tak neformálně vytvořilo cosi jako celá písničkářská vlna orientovaná na děti. Vedle Skoumala a Nohavici do ní patří už klasici Zdeněk Svěrák a Jaroslav Uhlíř, jejichž Hodiny zpěvu, ať už v televizní, nebo CD podobě, přinesly až neuvěřitelné množství stále živých písniček. Svěráznou postavou tohoto světa je také Radůza, která se dětského světa dotkla hlavně svým dvojalbem O Mou-

dětská diskotéka přináší opak kultivovaného Svěráka, Skoumala nebo Nohavici, temperamentní, dokonce fyzickou reakci na hudbu.

Průkopníkem dětského punku byl už na začátku 90. let pozdější hudební publicista Jaroslav Špulák. Skupinu Mauzoleum, kterou vedl, doplnil zbesilým dětským sborem, který se záhy stal postrachem všech pořadatelů. Prý se v něm vystřídalo přes 250 dětí, mezi

textově lehce proměněných lidových písních hraných v rockové instrumentaci. Podle zkušenosti některých rodičů zabírají takto udělané skladby hlavně u nejmladší generace.

A pak tu máme Kašpárka v rohlíku, což je spíše divadelně-hudební skupina, která svůj styl označuje jako bejbypunk. Asi nejpoblábnější z jejich repertoáru jsou coververze klasických poppunkových hitů – z Should I Stay Or Should

Obal CD Mixle v piksele

Jaroslav Hutka (2016), foto: David Sedlecký (Wikipedie)

rince a Ložíkovi (2008), v němž – především v instrumentaci – sáhla k inspiraci lidovou písní. Ve své kategorii je to však deska, která zapadla, protože se přes svůj potenciál nedokázala mediálně uchytil.

Do téhle party nejspíš časem přibude ještě Pokáč. Představitel nové generace českých písničkářů má v sobě něco z mládkovského humoru, Nohavicovy hravosti a svěrákovské laskavosti.

Ještě trochu rocku

Nezapomněli jsme na něco? Jistě, dětský punk! Rocková hudba, stejně jako

nimi například Kato z Prago Union nebo Tomáš Fróde z Walkmanz.

Jiným typem rockové kapely zaměřené na děti se stal punkhardrockový mladoboleslavský soubor Kočky neberem, který kolem roku 2007 sestavil a vedl sbormistr Milan Klipec. Soudě podle zachovalých snímků z doby před rozpadem kapely v roce 2015, hudba s dětskými tématy to tak úplně nebyla. Děti dozrály.

S jiným zajímavým přístupem k dětské písni se v roce 2008 vynořila skupina Mixle v piksele, což je vlastně část Vypsané fixy v čele s Márdim a jeho kamarády. Svůj repertoár postavili na

I Go (The Clash) je Čůrej nebo z Pretty Fly (Offspring) Želvy. Některé dospělé to baví i z desky, ale pro děti jsou písničky mnohem silnější v přímém divadelním kontaktu. Potvrzuje se to, co ukazuje praxe už dlouhá léta – jen máloco pro děti zabírá bez vizuálního rozměru nebo jejich aktivní participace.

Když se dětská písnička vydaří, netrčí z ní poučování za každou cenu, ale přesto je v ní skryta životní moudrost. A často si ji pak užijeme i my, dospělí. Obvykle totiž obsahuje pozitivní pohled na svět, úsměv, radost a legraci, což jsou hodnoty, o nichž Jan Werich říkal, že jich nikdy není dost. ☒